

UČEBNÉ OSNOVY

<i>Názov predmetu</i>	Etická výchova
<i>Časový rozsah výučby</i>	1hodina /týždeň
<i>Ročník</i>	5.- 9. ročník
<i>Názov ŠVP</i>	Štátny vzdelávací program 1. stupňa základnej školy v Slovenskej republike
<i>Názov ŠkVP</i>	Škola pre každého, škola pre všetkých
<i>Stupeň vzdelania</i>	ISCED 1
<i>Forma štúdia</i>	denná
<i>Vyučovacia jazyk</i>	slovenský

1. CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Hlavnou funkciou povinne voliteľného predmetu etická výchova v nižšom strednom vzdelávaní je osobnostný a sociálny rozvoj žiakov s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej významné miesto zaujíma prosociálne správanie. Pri plnení tohto cieľa sa primárne využíva zážitkové učenie, riadený rozhovor, diskusia, simulačné hry, ktoré popri informáciách účinne rozvíjajú mravný úsudok, rozlišovanie dobra od zla, orientáciu v etických dilemách dnešnej spoločnosti. Jej súčasťou je rozvoj sociálnych spôsobilostí ako napr. otvorená komunikácia, empatia, asertivita, pozitívne hodnotenie iných a pod. Podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia. Žiaci sú vedení k harmonickým a stabilným vzťahom v rodine, v kolektíve spolužiakov i v iných sociálnych skupinách. V nižšom strednom vzdelávaní vedieme žiakov k reflexii a prehodnocovaniu svojho správania i správania iných, vzhľadom na cieľovú rovinu etickej výchovy, ktorou je sociálne rozvinutý človek a spolupracujúce spoločenstvo. Preto sa etická výchova javí ako predmet, ktorý pripravuje pôdu pre ostatné výchovy, ktoré súvisia s uplatnením sa nielen v konkrétnych osobných vzťahoch žiaka, ale aj v jeho pripravenosti žiť pre spoločné dobro s inými ľuďmi a pre iných.

2. CIELE PREDMETU

Žiaci:

- osvoja si základné postoje, ktoré podmieňujú kultivované medzil'udské vzťahy,
- nadobudnú spôsobilosť na pochopenie a rešpektovanie najvyššej hodnoty, ktorou je život človeka a všetko, čo vedie k jeho rozvoju,
- získajú spôsobilosti, ktorými posilnia sebaúctu a hodnotenie iných,
- získajú spôsobilosti pri vyjadrovaní svojich citov a nadobudnú úctu k citovému životu iných,
- naučia sa participovať na živote spoločnosti (triedy, školy, regiónu, klubu, mesta),
- zdôvodnia dôležitosť nezávislosti od vecí, drog, médií,
- naučia sa kriticky myslieť, kultivovane diskutovať a akceptovať názory iných,
- ocenia prvky prosociálneho správania v rodine, v žiackom kolektíve i v iných sociálnych skupinách,
- nadobudnú spôsobilosť pochopiť svoju sexuálnu identitu, hodnotu priateľstva, lásky, manželstva a rodiny,

- osvoja si pozitívny postoj k postihnutým, chorým a iným ľuďom, ktorí potrebujú zvýšené porozumenie a pomoc,
- zdôvodnia dôležitosť stanovenia si životných cieľov, etických hodnôt a zachovávanía spoločensky uznávaných noriem.

3. VZDELÁVACÍ ŠTANDARD

5. ročník

Otvorená komunikácia

- Objasniť pravidlá otvorenej komunikácie.
- Identifikovať na príkladoch prejavy neverbálnej komunikácie.
- Ovládať základné komunikačné zručnosti.
- Identifikovať komunikačné šumy a prekážky.
- Diskutovať o problémoch komunikácie v triede.

Poznanie a pozitívne hodnotenie seba

- Vysvetliť pojmy – sebaúcta, sebahodnotenie, sebaovládanie.
- Identifikovať prvky podporujúce sebaúctu.
- Zhodnotiť svoje silné a slabé stránky.
- Vysvetliť vzťah medzi sebaúctou a sebaovládaním.

Poznanie a pozitívne hodnotenie druhých

- Zdôvodniť potrebu poznania pre pozitívne hodnotenie iných.
- Vyjadriť formy a príklady pozitívneho hodnotenia iných.
- Napísať list osobe, v ktorom vyjadrí obdiv a poďakovanie.
- Vyjadriť pochvalu.

Tvorivosť v medziľudských vzťahoch

- Vymedziť faktory podporujúce tvorivosť.
- Vysvetliť miesto tvorivosti v medziľudských vzťahoch.
- Vymysliť spôsoby riešenia problémových situácií v triede.
- Určiť znaky tvorivého človeka.

Etické aspekty ochrany prírody

- Zdôvodniť osobnú zodpovednosť každého človeka za životné prostredie.
- Napísať úvahu o svojom vzťahu k prírode.
- Vytvoriť projekt ochrany prírody v miestnej lokalite.
- Realizovať konkrétne žiacke ochranárske aktivity.

6. ročník

Identifikácia a vyjadrovanie citov

- Pomenovať city zodpovedajúce prežívaniu pohody a nepohody.
- Uviesť príklady vplyvu citov na zdravie človeka.

Zahrať scénu s vyjadrením rôznych emocionálnych stavov.
Rozlíšiť kultivovanosť a nekultivovanosť vo vyjadrovaní citov.
Zahrať formou scény spôsob vyjadrenia citov spojených s nepohodou.

Kognitívna a emocionálna empatia

Vysvetliť pojem empatia a jej dôležitosť v medziľudských vzťahoch.
Vysvetliť, čo ovplyvňuje empatiu.
Používať prvky aktívneho počúvania v komunikácii.
Diskutovať o dôvodoch empatie pri riešení problémov.

Asertívne správanie

Rozlíšiť pasívne, agresívne a asertívne správanie.
Predviesť v scénkach ukážky jednotlivých druhov správania.
Použiť asertívne techniky v modelových situáciách.
Vysvetliť podstatu asertívnych práv.
Použiť v bežnej komunikácii prvky asertívneho správania.

Pozitívne vzory správania v histórii a v literatúre

Vysvetliť pojmy: vzor, model, idol, ideál.
Rozlíšiť pozitívne a negatívne vzory historických postáv.
Analyzovať vlastnosti zobrazených vzorov.
Posúdiť, ktoré vlastnosti vzoru je vhodné si osvojiť.
Diskutovať o morálnych dilemách.

Pozitívne vzory v každodennom živote

Uviesť rozdiel medzi reálnymi a zobrazenými vzormi.
Vysvetliť dôležitosť prosociálnych vzorov.
Identifikovať pozitívne vzory vo svojom okolí.
Zhodnotiť dôležitosť prítomnosti vzorov vo svojom živote.
Posúdiť dôsledok vlastného správania pre iných, najmä mladších.

Prosociálne správanie

Vysvetliť prosociálne správanie a jeho druhy.
Uviesť príklady prosociálnych ľudí vo svojom okolí.
Vysvetliť vzťah empatie a prosociálneho správania.
Prejaviť konkrétnu pomoc spolužiakom.
Zhodnotiť, v akých sociálnych projektoch by mohol participovať.

7. ročník

Objavovanie vlastnej jedinečnosti a identity

Zdôvodniť význam poznania silných a slabých stránok osobnosti.
Vystihnúť svoje silné a slabé stránky.
Dokázať vyjadriť svoj názor.
Prejaviť sebaúctu a zdravé sebavedomie.

Byť sám sebou, vedieť obhájiť svoje práva a názory

Zdôvodniť význam asertivity v každodennom živote.

Charakterizovať asertívne techniky.

Vysvetliť pojem manipulácia a asertívne právo.

Simulovať príklady presadenia sa v rôznych situáciách.

Prezentovať príklady riešenia konfliktov.

Prosociálnosť ako zložka vlastnej identity

Formulovať zásady prosociálneho správania.

Vysvetliť vzťah asertivity a prosociálneho správania.

Opísať pojmy: vlastná identita, rešpekt, nezávislosť, ponúkanie a prijímanie slobody, vernosť záväzkom.

Zdôvodniť potrebu zodpovednej slobody v živote jednotlivca.

Diskutovať o prosociálnom správaní v triednom kolektíve.

Konkretizovať rôzne prejavy rešpektu.

Etické aspekty vzťahu vo vlastnej rodine

Vymedziť vlastné práva a povinnosti v rodine.

Vysvetliť potrebu pozitívneho hodnotenia, empatie, asertivity a tvorivosti v rodinnom prostredí.

Realizovať projekt – „jeden deň v mojej rodine“.

Diskutovať o možnostiach prosociálneho správania v rodine.

Naplánovať si konkrétnu iniciatívu na budovanie vzťahov v rodine.

Etické aspekty integrovania sexuálnej zrelosti do kontextu osobnosti

Zdôvodniť potrebu vnímania sexuality ako hodnoty.

Diskutovať o otázkach sexuality slobodne a s úctou.

Prejaviť pozornosť a empatiu voči opačnému pohlaviu.

Vysvetliť počatie a prenatálny život človeka.

Rozlíšiť medzi pohlavnou zrelosťou a pripravenosťou stať sa rodičom.

Zhodnotiť význam priateľstva a lásky medzi mužom a ženou.

Vysvetliť príčiny a riziká predčasného sexu.

Opísať prejavy, príčiny a dôsledky pohlavných chorôb a AIDS.

Poukázať na dôležitosť osobného vzťahu k sexuálnemu partnerovi.

Vzťah k chorým, starým, zdravotne a sociálne znevýhodneným ľuďom

Prejaviť pochopenie pre starých a chorých ľudí.

Zdôvodniť potrebu komunikácie s nimi.

Diskutovať o prínose starých, chorých a postihnutých ľudí pre spoločnosť.

Navrhnuť projekt osobnej účasti ľuďom odkázaným na pomoc.

8. ročník

Zdroje etického poznania ľudstva

Uviest' hlavné zdroje etiky.
Vymenovať niektoré mravné hodnoty.
Vysvetliť, na čo slúžia mravné normy.
Vysvetliť význam svedomia.
Vymenovať príklady pozitívnych vzorov z dejín a literatúry.
Porovnať etický odkaz náboženstiev.
Diskutovať o aktuálnych etických problémoch v spoločnosti.

Život, telesné a duševné zdravie ako etická hodnota

Vysvetliť spôsoby starostlivosti o zdravie svoje a iných.
Identifikovať prejavy zdravého životného štýlu.
Vysvetliť dôsledky nesprávnej životosprávy.
Diskutovať o etických problémoch súčasnosti.
Rozlíšiť medzi etickým a neetickým konaním človeka.

Ekonomické hodnoty a etika

Určiť formy vlastníctva.
Diskutovať o vzťahu k peniazom.
Vysvetliť pojem konzumizmus.
Analyzovať prejavy a dôsledky sociálnej nerovnosti.
Zhodnotiť význam solidarity.
Posúdiť potrebu pomoci slabším.
Vystihnúť negatívne prvky reklamy.
Vysvetliť zásady ochrany spotrebiteľa na konkrétnych príkladoch zo života.

Dobré meno a pravda ako etické hodnoty

Zdôvodniť potrebu pravdy v živote človeka.
Vysvetliť význam tajomstva a utajovaných skutočností.
Pomenovať význam poznania a poznávania v živote človeka.
Zdôvodniť význam rešpektovania cti a dobrého mena.
Diskutovať o dôležitosti vzdelávania.
Zostaviť si konkrétny plán efektívneho zvládnutia školských úloh.

9. ročník

Prehľbovanie komunikačných spôsobilostí

Zdôvodniť dôležitosť počúvania pri efektívnej komunikácii.
Vymedziť zásady dialógu.
Uviest' príklad vyjadrenia a spôsob prijatia komplimentu.
Objasniť efektívne riešenie konfliktov.
Vyjadriť dôležitosť kompromisu pri riešení problémov.

Zdravý životný štýl

Identifikovať znaky zdravého životného štýlu,
Posúdiť potrebu rovnováhy medzi zábavou a povinnosťami,

Rozlíšiť prejavy konvenčného a nekonvenčného správania,
Uznávať potrebu ochrany svojho zdravia a zdravia iných,
Vysvetliť miesto prosociálneho správania v zdravom životnom štýle,

Závislosti

Identifikovať typy závislostí.

Diskutovať o škodlivosti siekt.

Objasniť dôležitosť zodpovednosti pri ochrane pred závislosťami.

Masmediálne vplyvy

Diskutovať o zámeroch tvorcov televíznych programov.

Analyzovať prvky mediálneho produktu.

Vystihnúť rozdiel medzi správou a komentárom.

Zostaviť zoznam zásad kritického diváka.

Zhodnotiť prínos médií v živote človeka.

Vytvoriť návrh vlastného mediálneho produktu.

Diskutovať o výhodách a nevýhodách používania internetu.

4. Stratégia vyučovania

Súčasťou programu etickej výchovy sú aj špecifické metódy, ktoré tento predmet uplatňuje:

- zážitkové metódy,
- metódy disciplinovaním,
- učenie posilňovaním žiaduceho správania
- anketové metódy,
- dialóg a diskusia,
- riešenie bežných životných situácií,
- hra,
- práca s pracovným zošitom.

5. PRIEREZOVÉ TÉMY

Osobnostný a sociálny rozvoj

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- porozumel sebe a iným;
- optimálne usmerňoval vlastné správanie a prejavovanie emócií;
- uprednostňoval priateľské vzťahy v triede i mimo nej;
- osvojil si, využíval a ďalej rozvíjal zručnosti komunikácie a vzájomnej spolupráce;
- nadobudol základné prezentačné zručnosti osvojené na základe postupného spoznania svojich

predpokladov a uplatňoval ich pri prezentácii seba a svojej práce;

- získal a uplatňoval základné sociálne zručnosti pre optimálne riešenie rôznych situácií;
- rešpektoval rôzne typy ľudí, ich názory a prístupy k riešeniu problémov;
- uprednostňoval základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom živote.

Environmentálna výchova

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- rozpoznal hlavné zmeny vo svojom okolí na základe pozorovania prírody;
- rozpoznal hlavné charakteristiky rôznych druhov životného prostredia;
- poznal a vyberal konkrétne možnosti smerujúce k ochrane a zlepšeniu svojho životného prostredia;
- podieľal sa aktívne na zveľadňovaní životného prostredia školy a jej okolia;

Mediálna výchova

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- uvedomil význam a vplyv médií vo svojom živote a v spoločnosti;
- pochopil a rozlíšil pozitíva a negatíva využívania, vplyvu médií a ich produktov;
- osvojil zodpovedný prístup pri využívaní médií na komunikáciu a vytváranie vlastných mediálnych produktov;
- nadobudol základy zručností potrebných na využívanie médií.

Multikultúrna výchova

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rešpektoval prirodzenú rozmanitosť spoločnosti;
- spoznával rozličné tradičné aj nové kultúry a subkultúry;
- akceptoval kultúrnu rozmanitosť ako spoločenskú realitu;
- uplatňoval svoje práva a rešpektoval práva iných ľudí.

Ochrana života a zdravia

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rozpoznal nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie;
- pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;

Výchova k manželstvu a rodičovstvu

Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby (si) žiak:

- osvojil základné poznatky o biologických, psychických a sociálnych zmenách, ktoré ovplyvňujú vývin jeho osobnosti v súčasnosti i v budúcnosti;
- získal základné predpoklady pre zodpovedné rozhodnutia v oblasti medziľudských vzťahov;
- uprednostňoval základné princípy zdravého životného štýlu a nerizikového správania vo svojom (každodennom) živote.

6. UČEBNÉ ZDROJE

- L. Lencz, E. Krížová : Metodický materiál k predmetu etická výchova , 2. a 3. Časť, MC Tomáškova 4, Bratislava 1995
- Nechaj ma, chcem sa učiť sám, S. Alexová, K.W. Vopel, SPN, Bratislava, 1992
- R.R. Olivar: Etická výchova, Orbis Pictus Istropolitana, 1992

- R. Roche Olivar: Etická výchova
- Slyšková: Zakázané ovocie najlepšie chutí
- Škvareninová: Rečová komunikácia
- Šišková: Výchova k toleranci proti rasizmu
- Ľudské práva; Práva detí a mládeže
- Doplnkové učebné texty: Poznaj sám seba
- časopisy, internet

7. HODNOTENIE PREDMETU

Hodnotenie žiakov je v súlade s **Metodickým pokynom č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy - č. 2011-3121/12824:4-921.**

Žiak je povinný absolvovať:

- Priebežné diskusie, aktivity a úlohy na stanovené témy.
- Projekt – prezentácia (aktivita, samostatnosť pri práci).

Žiak má:

- Aktívne sa zúčastňovať vyučovacích hodín.
- Aktívne sa zapájať na vyučovacích hodinách.
- Vykonávať zadané úlohy / aktivity na hodinách.

Žiak na hodinách etickej výchovy **nie je hodnotený známku**. Uvádza sa hodnotenie **»aktívne absolvoval, absolvoval, neabsolvoval:«**

- a) „aktívne absolvoval“, ak sa žiak na vyučovaní vyučovacieho predmetu aktívne zúčastňoval,
- b) „absolvoval“, ak sa žiak na vyučovaní vyučovacieho predmetu ospravedlnene nezúčastňoval alebo bol prítomný a zo závažných dôvodov nepracoval, alebo
- c) „neabsolvoval“, ak žiak na vyučovaní vyučovacieho predmetu nepracoval alebo sa neospravedlnene vyučovania nezúčastňoval.

Dôraz sa kladie na samostatnosť, kreativitu a správnosť tvorby záverov z riešenia úloh. Dôležité je hodnotiť stupeň komunikácie a schopnosť samostatnej prezentácie svojej práce. Výkon žiaka hodnotí učiteľ stručným komentárom, alebo sebahodnotením žiaka, ktoré prebieha formou reflexie. Úroveň kombinovaných verbálnych, výtvarných a komunikatívnych zručností budeme kontrolovať a hodnotiť prostredníctvom prezentácie projektov.